

U 34/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi REACT-EU-määrärahoista myönnettävien ennakkomaksujen korottamisesta ja yksikkökustannuksen vahvistamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 23.3.2022 antama ehdotus (muutettu ehdotus annettu 31.3.2022) asetukseksi asetusten (EU) N:o 1303/2013 (EU) N:o 223/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse REACT-EU-määrärahoista myönnettävien ennakkomaksujen korottamisesta ja yksikkökustannuksen vahvistamisesta (COM(2022) 145 final, muutettu ehdotus COM(2022) 162 final) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Muutosasetus on tarkoitettu tulemaan voimaan kiireellisenä. Tämän vuoksi ehdotuksesta annettiin 29.3.2022 ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 36/2022 vp).

Valtioneuvoston kirjelmä ei sisällä E-selvitykseen verrattuna uusia kantoja.

Helsingissä 5.5.2022

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen

5.5.2022

EHDOTUS ASETUSTEN (EU) N:O 1303/2013 JA (EU) N:O 223/2014 MUUTTAMISESTA SILTÄ OSIN KUIN ON KYSE REACT-EU-MÄÄRÄRAHOISTA MYÖNNETTÄVIEN ENNAKKOMAKSUIEN KOROTTAMISESTA JA YKSIKKÖKUSTANNUKSEN VAHVISTAMISESTA

1 Tausta

Komissio antoi 23.3.2022 lainsäädäntöehdotuksen (COM(2022) 145 final) asetusten 1303/2013 ja 223/2014 muuttamisesta, joka koskee koheesiopolitiikan ja vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastojen kautta kohdennetun REACT-EU-rahoituksen lisäennakkomaksuja. Komissio antoi 31.3.2022 muutetun ehdotuksen (COM(2022) 162 final), jossa alkuperäiseen ehdotukseen lisättiin jäsenvaltioille mahdollisuus hyödyntää yksikkökustannusmallia niiden toimien osalta, joilla vastataan Venäjän hyökkäyksestä johtuviin muuttoliikehaasteisiin. Komission ehdotus on jatkoa asetusmuutoksille koheesiopoliittisesta tukitoimesta Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE, U 30/2022 vp).

Komissio ehdottaa muutosten hyväksymistä kiireellisenä siten, että poikettaisiin kansallisille parlamenteille varatusta 8 viikon käsittelyajasta.

Ehdotuksista annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 36/2022 vp), josta oli informoitu Eduskuntaa ennakolta.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komission ehdotuksen mukaan rakennerahastojen (Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan sosiaalirahasto) ja FEAD-rahastojen kautta kohdennetun REACT-EU-rahoituksen osalta maksettaisiin vuonna 2022 jäsenvaltioille lisäennakkoa 4 prosenttia vuonna 2021 jäsenvaltioille kohdennetusta rahoituksesta. Lisäennakkomaksut olisivat kuitenkin 34 prosenttia sellaisille jäsenvaltioille, joissa Ukrainasta 24.2 ja 23.3.2022 välisenä aikana saapuneiden henkilöiden osuus väestöstä on suurempi kuin 1 prosentti. Tällaisia maita ovat Unkari, Puola, Romania, Slovakia, Itävalta, Bulgaria, Tšekki, Liettua ja Viro. Komission ehdotuksen mukaan erityisesti Ukrainan rajanaapureina sijaitseviin itäisen Euroopan maihin ja maihin, joihin ukrainalaisten muuttoliike lopullisesti suuntautuu, kohdistuu suuria muuttoliikkeeseen liittyviä haasteita. Komission ehdotus toteutettaisiin rahastojen nykyisten sääntöjen ja sovittujen määrärahasojen puitteissa.

REACT-EU-välineestä kohdennetun rahoituksen ennakkomaksut ovat asetusten 1303/2013 ja 223/2014 mukaan rakennerahasto- ja FEAD-ohjelmissa 11 prosenttia. Komission ehdotus nostaisi siten ennakkomaksujen määrän kokonaisuudessaan 15 prosenttiin tai 45 prosenttiin niiden maiden osalta, joihin kohdistuva muuttoliikepaine on suurin.

Komissio ehdottaa lisäksi, että rakennerahastojen ohjelmien osalta jäsenvaltiot raportoisivat ehdotetun asetusmuutoksen mukaisten lisäennakoiden hyödyntämisestä muuttoliikehaasteisiin vastaamiseksi ja sen vaikutuksista talouden elpymiseen lopullisen täytäntöönpanokertomuksen yhteydessä.

Komission 30.3.2022 antamassa muutetussa ehdotuksessa täydennetään komission ehdotusta (COM(2022) 145 final) lisäämällä jäsenvaltioille mahdollisuus hyödyntää maksupyynnöissään komissiolle yksikkökustannusta niiden toimien osalta, joilla vastataan Venäjän hyökkäyksestä johtuviin muuttoliikehaasteisiin. Yksikkökustannus olisi suuruudeltaan 40 euroa viikossa jokaista jäsenvaltiossa olevaa tilapäisen suojelun statuksen saanutta henkilöä kohden, enintään 13 viikon ajan. Yksikkökustannusta hyödynnettäisiin pelkästään jäsenvaltion komissiolle osoittamissa maksupyynnöissä eikä sillä olisi vaikutusta tuensaajien toteuttamien hankkeiden korvausmalleihin, rahoituksen tasoon tai muutoin ohjelmien toimeenpanoon jäsenvaltioissa.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 175 artiklan 3 kohta ja 177 artikla, tavallinen lainsäädäntömenettely (määräenemmistöpäätös).

SEUT 175 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos rahastojen ulkopuoliset erityistoimet osoittautuvat tarpeellisiksi, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat päättää niistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin muussa politiikassa päätettyjen toimenpiteiden soveltamista.

SEUT 177 artiklassa määrätään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, rakennerahastojen tehtävät, ensisijaiset tavoitteet ja rakenteet. Samaa menettelyä noudattaen vahvistetaan myös rahastoihin sovellettavat yleiset säännöt ja annetaan säännökset, jotka ovat tarpeen rahastojen tehokkuuden turvaamiseksi ja eri rahastojen keskinäiseksi sekä rahastojen ja muiden rahoitusvälineiden yhteensovittamiseksi. Samaa menettelyä noudattaen perustettu koheesiorahasto osallistuu ympäristöalan hankkeiden rahoittamiseen sekä Euroopan laajuisten verkkohankkeiden rahoittamiseen liikenteen infrastruktuurin alalla.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan oikeusperusta on asianmukainen. Valtioneuvosto pitää ehdotusta suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

4 Ehdotuksen vaikutukset

Komission ehdotuksilla ei ole sisällöllistä vaikutusta Suomen ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelmiin, joihin Suomen saama REACT-EU-rahoitus on kohdennettu. Ehdotuksilla ei ole vaikutusta ohjelmavarojen kansallisen osuuden budjetointiin eikä ehdotus muuta ohjelman kokonaiskehystä. Komission ehdotus ei edellytä muutoksia Manner-Suomen ohjelmakauden 2014–2020 Kestävää kasvua ja työtä rakennerahasto-ohjelman toimeenpanoon.

Komission ehdotuksilla ei ole vaikutusta Euroopan aluekehitysrahaston, Euroopan sosiaalirahaston tai FEAD-rahaston EU:n monivuotisen rahoituskehysten vuotuisiin sitoumus- tai maksumäärärahoihin, koska lisäennakkomaksut koskevat osana elpymisvälinettä olevaa REACT-EU-välinettä. Myöskään ehdotus yksikkökustannusmallin hyödyntämisestä ei lisää sitoumus- tai maksumäärärahoja. Ehdotus ei kokonaisuutena lisää Suomen maksuja EU:lle.

Komission ehdotus merkitsisi 3,4 miljardin euron lisäystä REACT-EU-välineestä maksettaviin ennakoihin vuonna 2022. Ennakot rahoitettaisiin talousarvion ulkopuolisena käyttötarkoitukseen sidottuna rahoituksena. Lisäys ennakkomaksuissa kuittaantuisi viimeistään ohjelmia suljettaessa, jolloin määrärahatarve vähenisi vastaavalla euromäärällä. Ehdotuksella ei muutettaisi REACT-EU-välineen sovittua määrärahatasoa.

4.1 Perustuslailliset vaikutukset ja Ahvenanmaan asema

Asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa). Ahvenanmaan maakunta laatii omat ohjelmat, joita se itse hallinnoi.

5 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Komission ehdotus esiteltiin Coreperissa 30.3 ja käsiteltiin neuvoston rakennetoimityöryhmässä 1.4.2022. Neuvoston mandaatti ehdotuksesta hyväksyttiin Coreperissa 6.4.2022. Euroopan parlamentti hyväksyi ehdotuksen muutoksitta täysistunnossaan 7.4.2022, jonka jälkeen se hyväksyttiin yleisten asioiden neuvostossa 12.4.2022. Jäsenvaltiot puolsivat asetusehdotuksen hyväksymistä komission ehdotuksen mukaisena. Asetus tuli voimaan 14.4.2022.

6 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Edeltävän E 36/2022 vp selvityksen käsittelyt:

EU-asioiden komitean alaisen alue- ja rakennepolitiikan jaoston (EU4) kirjallinen menettely 28.–29.3.2022.

Suuri valiokunta 1.4.2022 (SuVEK 39/2022 vp): Valiokunta hyväksyi eduskunnan kannan: Valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan kannanoton mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä unionin yhteisiä toimia Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen vuoksi avun tarpeessa olevien sotapakolaisten auttamiseksi.

Valtioneuvosto korostaa, että uusia EU:n rahoitusvälineitä tai -ohjelmia tulisi perustaa vain, jos pysyvien olemassa olevien välineiden kautta ei ole niiden tavoitteet huomioiden mahdollista vastata ajankohtaisiin haasteisiin.

Valtioneuvosto voi hyväksyä komission ehdotuksen REACT-EU-välineen ennakkomaksujen korottamisesta vuonna 2022. Valtioneuvosto kuitenkin korostaa tämän toimenpiteen tilapäistä ja poikkeuksellista luonnetta.